

Nro 34.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Kelt Bétsben Octobernek 24-dik napján 1794.
esztendőben.*

B É T S.

Fels. Urunk és Asszonyunk, *Sándor Leopold M.* Országi Nádor Ispán, és József fő herczegekkel együtt, múlt Kedden, Laxenburgi nyári mulató palotájokból, a' Bétsi Ts. K. várba vissza jöttek, holott múlt hetfőtől fogva a' több fő herczegek és herczeg asszonyok is laknak. — Gr. *Wartensleben F. M.* Lajtnántot, hadi Tármesteriségre, a' *Waldeck* dragonyos regementének Obesterét *Fridrik Károly Wilhelm Hohenlohe* herczeget Generál Májórságra; a' Fels. Kir. Táblának eddig volt Protonotariusát, *Tóth Váradgyai Kornis József* úr, sok érdemmel tündöklő hazánk.

fiat pedig a' Fels. Septemviralis Táblának Asses-
sorságára emelni méltóztatta kégyelmes Fejedel-
münk.

Hadi Történetek.

Mehrheimi fő kvártélyából arról tudósittya
Gr. *Clerfayt* hadi Tármaster a' Fels. udvari hadi
Cancelláriát, hogy *Kerpen* Ts. K. Generál Má-
jornak segítségére, a' ki *Düsseldorf*nak védelme-
zésére küldetett, a' már másszor jelentett 4 ba-
tallion gyalogságon, és 20 escadron lovasságon
kívül, Oct. 11-dikén, ismét 10 compánia 's 2 ba-
tallion gyalogság, és 4 escadron lovasság küldet-
tett, a' kik a' nevezett várostól fogva, egészen
Duysburgig nyúlnak ki. — Továbba, hogy *Nau-
endorf* Generálnak a' corpora, melly *Zinzigtól*
fobva az *Ahr*-nak jobb partyán fel felé fekszik,
egy batallion gyalogsággal, és 4 escadron lo-
vassággal öregbitetett legyen, hogy ekképen a'
Koblentz városa előtt álló *Melas* F. M. Lajtinánt
corpusának jobb oldalát illendöképen fedezhesse.

Értésére esvén, Oct. 9-dikén *Clerfayt* hadi
Tármasternek, hogy számos Frantziaság ment vól-
na *Kolóniá* alól *Bonn* felé, 3 batallion gyalogsá-
got, és 6 escadron lovasságot küldött *Quosdano-
vich* F. M. Lajtinánt vezérlése alatt a' *Mehrheimi*
táborból *Beul*-ba, holott már annakelotte, egy
batallion és két escadron katonaság vigyázott.

Sept. 21-dik napjától fogva *Octobernek* 6-di-
kaig történt tsatákban, és ármádiánknak a' *Renu-
son* lett által költözése alatt, részünkről 3 fő tizt,
4 all-tizt, 164 köz ember és 131 ló veszett el;
11 fő tizt, 18 all-tizt, 251 köz ember, és 76 ló
sebesített meg; 5 fő tizt, 26 all-tizt 437 köz
ember és 86 ló tévelyedett és fogattatott el. —
A' még holt tiztek ezek vóltanak: *Schaffner* all-
hadnagy a' Tyrolisi stutzos seregből; *Berko* fő
hadnagy a' Tsászár huszár regementéből, és *Bel-*

bará all. hadnagy Blankensteinéből. — Sebbe estenek Riera granateros batallionyából *Küedt* kapitány és *Kárg* fő hadnagy; Stein regementéből *Fruhvirth* kapitány; Devinséből *Rensberg* fő hadnagy; Gyulaiéből *Bornemisza* és *Andrássy* kapitányok; a' végheli Stutzosok között *Benzek* all. hadnagy; a' Kinsky könnyű lovas seregéből *Baum* fő hadnagy; a' Tsászár huszár regementéből *Mólnár* fő hadnagy; Blankensteinnéből *Darvas* kapitány és *Wolfram* all. hadnagy. — Fogságba estek: *Lospichl* kapitány a' Salzburgi seregtől; *Siewerth* fő hadnagy az Odonell szabad seregéből; *Dragasz* all. hadnagy a' végheli stutzosok közül; *Post* kapitány, és *Rapp* fő hadnagy a' Tyrolisi stutzos seregtől.

* * *

Albert Saxónia hertzegnek *Schwetzingeni* fő kvártélyában, Oct. 13-dikán költ tudósítása szerént, Sept. 27 dikétől fogva Oct. 9-dikeig semmi nevezetes hadi dolog nem történt a' vezérlése alatt lévő Rénsi Ts. K. armádiánál. Oct. 8 ik napját követett éjtzaka el foglalván az ellenség *Oggersheimot*, a' honnan minden este ki mentenek a' mi külső őrállóink, meg támadták ezeket. — Legottan egy batallion székelységet, és 3 escadron huszárt parantsolt Gr. *Wartensleben* hadi tármester a' *Friesenhejmi* töltésekre menni, holott erőssen ágyúztak rájuk a' Frantziák.

Azonközben 8000 gyalogsággal, 4000 lovas-sággal, és 19 ágyúval marsirozotr az ellenség *Frankenthal* és B. *Karatzay* Generálnak corpusa ellen. *Simich* fő strázsamester előre parantsolatot vévén az erant, a' Frantziáknak közelgetéjékkor oda hagyta *Frankenthalt*, a' hová mingyárt 3 compánia Fr. gyalogság és 300 lovas ment bé. — Legottan *Karatzay* Generál is a' *Fuchs* nevű partához marsiroztatta lovasait, és lovas ártillériáját, 's olly foganatossan tüzeltetett a' völgyben

hadi rendbe állott Fr. gyalogságra, hogy két Fr. ágyú csak hamar meg némitatott, 's két ártilléria tilt néhány pattantyusokkal együtt a' mieink által el fogattatott. Allig sajditotta meg a' *Frisenhejm* előtt állott hadi Tármaster Gr. *Wartensleben* *Frankenthalnak* ellenség által lett meg támadtatását, azonnal 3 compániát a' szekelyek közül, egy escadront Erdödy, és egy escadront a' Wurmser Szabad huszár seregétől küldött B. *Kospoth* Generál vezérlése alatt *Simich* fő strázsamesternek segítségére. A' váras eleibe rukkolt ellenség láttatott ottan maradni akarni, de mihelyt Gr. *Wartensleben* hadi Tármaster az alatta lévő seregekkel hozzá közelített, mingyárt elébb állott, kinek üzésére egynéhány osztály lovasságot küldött a' nevezett vezér. — Mivel pedig az ellenségnek soksága miatt lehetetlen volt *Oggershejm* ellen tsupa lovassággal menni, önnön maga, Gr. *Wartensleben* is oda ment, és egy óránál tovább ki állotta a' Fr. ágyú tüzét, annakutánna a' szekely gyalogságnak Obesterét *Graffent* batallionnyának 3 compániájával, és Wurmser Szabad huszár seregének egy escadronnyával *Oggershejm* előtt hagyván, előbbi tanyájára vissza ment.

Az említett Obester ezre vévén az ellenségnek *Frankenthalból* való kiköltözését, *Oggershejm* alá marsirozott, holott még csak egyetlen egy Frantziát sem talált, mivel oly nagy sietséggel el futottanak ezek onnan, hogy még csak ágyú golyóbissal sem lehetett őket utól érni. — B. *Karatzay* Generál Májór oly hathatossan tüzeltetett a' *Frankenthal* sikon állott Fr. gyalogságra és lovasságra, hogy ezek is *Flammerhejm* és *Epstein* felé vonták magokat, kiket mindenütt nyomokban üztek a' Vétsey huszár regementye és a' *Wolfradt* Pr. Generál huszár regementének három escadronnya.

Ezen tsatában 19 emberünk, és 31 lovunk esett el; 49 emberünk és 16 lovunk kaptanak se

het; 's végre 9 emberünk és hat lovunk tévelyed-
tenek el. — Minden mozdulásaiból az ellenség-
nek észre lehetett venni, hogy *Wormátzia* vara-
sát akarták el tsipni, 's ottan meg is állapodni. Ré-
szekről sokkal nagyobb vólt a' veszteség, és a'
mint az el fogadtattak bizonyították, kórmányozó
Generáljók is el esett.

Lengyel Ország.

Az *Oct.* 4. dik napján költ *Thorunumi* leve-
lek is meg erősítik *Szekely* Pr. Obesternek sze-
rentsetlen halálát, 's azt mondják, hogy egyik
lábát az ágyú golyobis horta el, egy kis golyobis
pedig a' mellyén ment keresztül, melly miatt lo-
váról le esvén, az insurgensek keze közékerült,
's meg is hólt.

Eddig pletykának tartottuk, de mivel már a'
Bétsi udvari újság is jelenti, mi is el hiszük, hogy
az Oroszok és Lengyelek közt *Oct.* 10. ik napján
Macieva mellett esett tsatában, az utólsóbbak
tökéletesen meg verettek *Fersen* Orosz Generál
által; holott mind *Kosciusko*, mind ő rajta kívül
sok stabalis és fő Lengyel tisztek fogságba estek,
4000 Lengyel a' tsata piatzon maradt, 2000 ember
pedig és 26 ágyú el fogattatott.

Frantzia Ország.

Az előjárók által gyakorlott kégyetlenség nem
szeretetet, hanem félelmet, és titkos gyűlölséget és
bosszúállásnak kivanságát szerez az alattok valók-
ban, a' kik mihelyt alkalmatosságot nyerhetnek,
azonnal bosszút állanak ö magokért, és nem gondol-
ván sem javaikkal, sem életekkel, tizszeresen is
ki öntik amazokra haragjoknak tüzét. — Épen
így történt a' dolog a' *Vendei* osztályban, néhány
nyughatatlan lakosoknak pártossága miatt egész
várasokat, falukat, sőt kerületeket is porrá tétetett,
sok ezer embert minden nem és kor különbözte-

tés nélkül meg öletett a' múlt éíztendőkben a' Párisi Convent, a' kiknek hamvaikból szüntelen mások támadtak rokonaik és hazájokfiai artatlanságának meg bosszulására. — Oct. 1 ső napján tartott gyűlésben, a' midőn értésere esett vőina a' Conventnek, hogy ismét fel támadtak a' *Vendei* osztályban a' Rojalisták, és ki egy, ki más okát adná ezen történetnek, fel szóllalt *Carnót*, és eként festette le annak szerző okait: Nem az előbbi méltóságokra vagyakodó papság, és nemesség, nem az Anglus sterling, hanem inkább a' Roberspieristáknak szörnyű kegyetlensége okozta eleitől fogva ezen pártosságot, a' Rojalistáknak szaporodását, és az előbbi igazgatas formájának kivanságát. — Egy oda küldetett nemzeti biztos több közönségeknek kegyelmet, 's vétkeiknek megbotsáttatását ígerte, hogyha le tejedik a' fegyvert, a' minthogy engedelmeskedtek is, kiket amaz pórazokra köttetvén rakásra lövöldöztetett. — E' még elég nem vólt, két ártatlan gyermek vitetett eleibe, kinek égyiké két, másika pedig három éíztendős vólt, mind ketten egy anyának gyermekei vóltak, a' kit már annakelőtte a' biztos agyon lövetetett. — Tudakozatván tőlle, mit kellyen e' két ártatlansággal mivelni: Ezek *úgymond a' biztos*, olly két fiatal kigyók, a' kik édes anyoknak halalát fel serdült korokban bizonyosan meg bosszulának, és így ezeket is meg kell ölni, valósággal meg is ölette. — Ezen tigris természettel biró ember most is közöttetek üi, *Carrier* ez, méltó hogy számadásra vonattasson s. a' t. *Carrier*, maga mentségére ezeket szóllotta: Nem sokára *úgymond*, egy irást fogok ki nyomtattatni, mellyben számot adok magam viseletéről, meg bizonyitom egynéhány próbákkal, hogy nemcsak nem kegyetlenkedtem, hanem inkább jóságommal, adakozásommal, szelidtségemmel, és másokhoz való le botsátkozásommal nyertem 's térítettem meg sok *Vendei* közönségeket. Ezek után az ott való mostani környülállásokat terjesztette a' Convent eleibe. — A' pártosoknak szá-

ma, *úgymond*, 30 ezer főre szaporodott, elfoglalták a' *Ligeris* és *Angers* (*Angers* v. *Andegavum* szép város a' *Pictaviai* tartományban) közt fekvő földet, egészen *Rennesig*, *Alenconig* és *Affrancheig* ki nyúlnak, és mintegy 60 órányi hosszúságú, és 40 órányi szélességű földet vetettek birtokok alá; ennek felette egyik táborunkat el is nyerték, és egy Párisi bataliont úgy ölzve aprították, hogy még csak hirmondó se maradt közülök s. a' t. Sokan a' jelenvalók közül fel kiáltván, hazugsággal vádolták *Carriert*, nem igaz, *úgymond*, belzéde. — *Carnót* azt mondta a' *Conventnek* meg nyugtatására, hogy ámbár vége nintsen is még egészen a' *Vendei* háborúságnak, de sokáig tartó csak ugyan nem lehet, mivel magában azon osztiályban 40000, *Brestiánál* 60000, *Cherbourgnál* pedig 15000 fegyveres emberei vagynak a' *Fr. republicának*.

Minden ügy gondolkozott, hogy az *Octobernek* 3-dik napján tartatott ülésben formaliter a' *Jacobinusok* ellen fogja magát a' *Convent* meg határozni, és ki jelenteni; de éppen nem mivelte, nem is lehet azoknak számos volta, és baráttyaik miatt — jobbnak itilte a' dologgal okosan és lassan bánni. — Az *Oct.* 4-dikén tartatott ülésben *Pellet* azt javasolta, hogy a' *Conventnek* tagjai közül senkinek se kellene a' *Jacobinusok* gyűléseibe menni. — E' tanats meg lehetősen tettzett a' *Conventnek*; hanem a' *Jacobinusok* társaságából való tagjai, az emberiségnek jussaira támasztották magokat, és azt jegyzték meg, hogy a' *Conventnek* tagjai azon kívül gondoltatván tsupán csak polgárok, és mint oliyaknak szabad oda menniek a' hova akarnak. — És így bé nem véteződött ugyan *Pelletnek* javaslása, mindazáltal anyi csak ugyan meg határoztatott, hogy mivel a' *Jacobinusok* társasága még azoktól, a' tagoktól, a' kik a' *Roberspiere* alkotmányának követői voltak, elegendőképen meg nem tisztitatott, adják a' három commisiók értelmeiket, miként lehessen

azon társaságot, melly ennekelőtte igen hasznos volt a' respublicának, salakjától meg tisztítani. — A' Conventnek ezen végzése, külömbkülömbféle beszedekre való alkalmatosságot szolgáltatott még a' nap este öszve gyült Jacobinusi társaságnak. — *Fayan* a' többi közt azt mondotta; Hogyha a' mi Társaságunknak egy Commissió által keilletik meg tisztítani, akkor ösztán mi nem lézünk magunk urai; akkor ösztán nem lézen ez a' társaság a' népé. — Azt mondják ugyan némellyek, hogy jó volna az emberi nemzetre nézve, hogyha a' mi Társaságunk el töröltetne, mert így egy hólnap alatt békesség lenne Európában. — Én pedig azt a' kérdést hempelyitem ezeknek eleikbe: El töröltettek e' immár ellenségeinknek armádiai? El nyelettetett e' immár a' tengeri tyrannusoknak rettentő flottájok a' vizeknek habjai által? Nintsen e' már a' *Vendei* ösztályban több pártos?

A' Rojalisták újóbban el foglalták a' *Ligeris* jobb partyát, *Chatelaisban* mind a' templomokat, mind más nevezetesebb épületeket felgyújtották, holott 30 patrióta katonák is meg égtek. A' *Congrée mellett* tányázott órállókát meg támadták, és 80-at le aprítottak közzülök. Az egész vidék nagy rémülésben vagon. A' Rojalisták ellen küldetett republicanusi seregeknek kórmányozója *Vauchot* Generál gyanussá tévén magát, meg fosztott hivatallyától, 's *Humbert* Generál küldetett helyére. — Azóltától fogva a' *Segre* mellett való ütközetben 80 Rojalisták ölettettek meg, 's azok közt egy *Sarrazin* nevü Generál is, kinél 30 ezer livra találtatott. — A' *Nantesi* levelek is azt erősítik, hogy a' Rojalisták kemény lépésekkel nyomúlnak előre, és hogy nagyobb számmal légyenek most, mint vóltak *Roberspiere* idejében. —

Brestiába 13 *Bengaléből* jött, és a' *Franziák* által el raboltatott gazdag hajók vitettekbe, a' mellyeken lévő portékának az árra 18 millió livrára betsültetik. — Ugyan ott, és a' *l'Orient*

ki kötő helyben, olly soknak mondatik, az ellenségtől elvétegetett polztó lenni, hogy könnyen fel lehet belőle 50 ezer embert monturozni, az az, ruházni. — A' *Douayi Merlin* által ki adattatott *portraitban*, avagy le ábrázolásban, *Danton* Anglus szelendék kutyához, *Mirabó* oroszlánhoz, *Marat* saskeselyühöz, *Roberspiere* elejemen házi matskához, végtére pedig tigrishez hasonlítottatik. — Még most is sok irások függesztenek fel éjjel az úttzáknek szegeleteire, mellyek által az irok alattomban a' *Convent* ellen akarják a' népet fel ingerleni; de mivel ezt úgy nézi a' nemzet, mint maga közép pontyát, még eddig el nem érhettek fel tett tzéliyokat.

A' *Sept.* 25-ik napján tartatott ülésben egy *Bayle Mőses Marsiliai* levelet olvasott fel, mellyben a' vala, hogy az ottan támadott zenebona nem vőlt olly nagy és veszedelmes, mint amiképen némellyek arról gondolkoztanak, és beszélttenek vala. — *Freron*, *Grauet* et *Bayle* nemzeti biztosokat mondotta annak szerző okainak lenni. — *Legendre* mindezekre ezt mondotta: Ideje vagy on, *úgymond*, hogy a' *Convent* fel nyissa szemeit, és szemessen vigyázzon azokra az emberekre, a' kik az égyenellenségnek, és gyűlölségnek konkolyát akarják a' *Convent* tagjai közzé hinteni, ezek pedig nem mások, hanem a' *Jacobinusok*.

Kis Britanniából azt a' tudósítást vette a' köz jóra ügyelő commissió, hogy *Chouansok* sok és gyakorta való gyilkosságot vílznak végbe azon vidéken (b). Kivált *Craon* körül számosan vagy.

(b) Kétféle ellenségei vagynak a' *Fr. republicá* nak a' *Vendei osztályban*, u. m. a' valóságos *Royalisták*, és a' *Chouansok*. *Amazok* a' hadi régula szerént táborba szoktak szállani és a' hadi mesterség szerént hadakozni ellensé-

nak, lehetetlen miattok a' házból, vagy faluból is veszedelem nélkül ki menni. — A' parasztok ellen ugyan nem kegyetlenkednek annyira, mint a' várasiak ellen, de őket is magokkal együtt elmenni és hadakozni kényszerítik. E' miatt kénytelen vólt *Lebleix* Generál az ott cantonirozó seregeket szorosabban öszve húzni, 's amazokra szorgalmatossan vigyázni. — A' velek esni szokott tsatákban egyik rész sem ád egymásnak pardont. — A' városokba vitetni szokott eleséget a' *Chouans* - ok el fogják, 's ez által szükséget és drágaságot okoznak.

Nagy Britannia.

E' mostan folyó hólnapnak 1 ső napján költ *Londoni* levelek im' ezeket beszélik: Tegnap érkezett néhány tudósítás *Gibráltarból*, a' Status Titoknokhoz, melly szerint 12 éleséggel és fegyveres néppel meg terheltetett hajók érkeztenek oda *Hyberniából*, e' mellett 20 kereskedő hajónál több ment bé az oda való ki kötő helybe. — A' *St. Domonkos* szigetbeli, *Aug. 6* ikán költ tudósítások szerint, *Montalenbert* úr, a' ki *Port au Prince* nevű errösségnek vidékén egy *Frantzia* *corpus* commandirozott, tökelletes diadalmat vett az azon környéket nyughatatlankodtató negereken, az az, fekete embereken, sokakat meg ölt de még többet el fogott közzülök; a' többi pedig rész szerint szerte szellyel futott, rész szerint pedig vissza tért előbbi engedelmességére; következésképen, a' *Londoni* levelek szerint, már most tö-

geikkel. Ezek pedig, t. i. a' Chouansok (olvast Suánsok) erdőkben, ballangokban, hegyek közt lappanganak, rendes fegyver helyett nyarsul, kaszával, fejszével, dárdával vagynak fel fegyverkeztetve, és orozva szoktak a' patrióta seregekre ütni.

kéllenes tsendesség vagyon a' nevezett szigetben. *Cosby* Admirálnak 112 hadakozó hajókból, és 4 friggattából álló escadréja, minden óran Londonba fog érkezni. — Lord *Howe* flottájának négy linéa hajói parantsolatott kaptak, *Luldwel* Rearadmiral vezérlése alatt a' napnyúgoti Indiába való menetre. — A' *Plymuthban* eleséggel meg rakatott és a' flotta számára rendeltetett hajóknak meg parantsolatott, hogy azzal szünnyenek meg, és repüllyenek *Torbayba*. — *Sept.* 30. ik napján érkezett *Martiniquéből* *Portsmouthba* a' *Martha* nevű hajó külömbkülömbféle nemből való 200 Frantzia hadi foglyokkal, kik felettébb nyomorúlt állapotban vagynak, soknak testét fedező köntöse se lévén, asszony emberek is vagynak közöttök, a' kik egességesek és jó erőben vagynak *Porchesterbe*, a' többi pedig a' *Fertini* ispotályba küldettek. — *Sept.* utolsó napján ministerialis tanács tartatott *Whitehallában* — *Higgins*, *Le Maitre* és *Schmidt*, a' kik t. i. a' király izentséges izeméllye ellen ölzve esküdtek, de gonosz szándékokat a' kegyelmes egek ki nyilatkoztatták, ujóbban kérdőre vonattak. — *Adams*, a' constitutióonalis Társaságnak titoknokja, *Salisbury* ből Londonba ment, és a' Status Titoknokhoz, *Greenville* úrhoz hivattatott; de a' mint beszélik, leg kissebb vádsints ellene, és így nem mint bűnös, hanem mint tanú hivattatott oda. A' Hyberniai catholika iskoláknak felállítására, és jó állapotba való tételére, elztendönkeut 40000 font sterling rendeltetett, a' melly summából, két Hyberniai catholica fő iskolának tartására 4000 font sterling fog elztendönket fizettetni.

Bengalénak *Calcutta*, vagy *Collicota* nevű városában (Bengale napkeleti Indiában, a' Ganges folyó vizének eredetéhez közel fekvő tartomány) ki adattatni szokott közönséges újság levelek beszélik, hogy *Macartney* Lord Chinai követségének két fő vége vólt: 1) hogy annak fő városában *Peckingben* mindenkor egy Anglus kö-

vet, consul, vagy agens lakjon — 2) hogy az Anglusoknak, más Európai nemzeteket ki szorító jussa legyen az oda való kereskedésre. Minthogy pedig minden újítás ellenkezik a' Chinai Birodalomnak constitutiójával, ennek megsértése nélkül lehetetlen lett volna azt meg engedni. A' nevezett Lord úr oda tett utazása 30000 font sterlingel jutalmaztatott meg. A' Chinai Tsászár egy igen betses ajándékot, és egy epicus vers-írást küldött az Anglus királynak, mellyet önnön maga készített, és irt, és a' melly egy fa iskatulába vagyon helyheztetve, melly készületére nézve, minthogy már 2000 elztendőtől fogva mondatik a' Chinai Tsászári familiának kints tarában lenni, igen ritka régiségnek tartatik. — Egy betses agáth kö is vagyon ezen iskatulán, mellyet a' Tsászár kezében tartván, arra fügelszette szemeit, midön a' *Mandarinnal*, az az, udvari ministerével beszél, minthogy a' Chinai constitutió szerént, a' Tsászárnak méltóságával egy átallyában ellenkező dolog volna maga jobbágyaira fügelszteni szemeit.

Olasz Ország.

Egy igen érdeemes, nagy tudományú, és tiszteletre méltó Barátom és levelezöm, nem régiben, tapasztalásnak okáért Olasz országba utazván, illyetén értelmű levelét utasította hozzám *Velentze* városából *Sept. 17-ik* napján. Mostani utazásomból, *úgymond*, tsak ezeket jelentem, hogy tegnap dél után utazó társaimmal együtt jelen voltam azon *Theologica* közönséges disputatióban, melly itten, az el töröltetett Jésus Szerzetének temp omában, sok minden karú és rendű halgatóknak, kiváltképen papoknak, nevezetesen Fő Tisztelendő és nagy méltóságú *Giovanelli Fridrik Mária Velentzei Patriárkának*, és három Tudományra ügyelő director uraknak jelenlételekben tartatott. — Minden *Velentzei* templomok

között leg ekésébb, és készületeire nézve is leg gazdagabb templom ez. —

A' disputáló Clericus, avagy kis pap, igen ditsiretessen viselte magát, és disputatiójának végén igen szép deák verseket mondott a' nevezett patriárká és director urak hozzája mutatott kégyességeknék meg hálalására. Én más nap reggel, midön szinte, a' bennünket Pataviumba vivő hajóra lépni akarnánk, ezeket a' verseket irtam, és küldöttem, a' disputatiónak Praeseséhez, egy nagy érdemü Professorhoz:

Ad Reverendum ac Doctissimum
 Joh. Prosdocimum Zabeum
 S. S. Theologiae Doctorem et
 Ejusd. in Publ. Venet. Gymnasio Lectorem
 Dum Assertiones ex Theologia Publ. Disputa-
 tioni exponeret ad diem 16. Sept. 1794.

Venetiis.

Oppositos obices, turba plaudente resoluit
 Discipulus, plausum hunc jure Magister habes,
 Siquis enim largum laudarit flumen aquarum
 Laudes ad fontem fluminis ille refert!

Mind Velentzét mind ennek szigettyeit meg néztük és meg tapasztaltuk — az itt lévő templomoknak ditsössége méltán tsudallásra indithattya a' nézőket. — Lattuk a' közönséges törvényszék folytatásának módját is, hallottuk, a' törvénybe idéztett személynek ügyét folytatónak, birák előtt mondott mentő beszédjét is, mivel mindennek szabad oda bé menni. — Ezen ügy folytatás módjáról azt irhatom, hogy az hasonló a' régi Rómaiknál szokásban volt ügy folytatáshoz. — Masszor többet — ezeket pedig tsak azért irtam hozzád, hogy mostani hollételünket tudhassad.

* * *

* * *

Hír-adás.

Városunk kebeléből, még az 1789 ik esztendőnek végével megszünt, vagy is inkább másuvá szállítatott négy iskoláinknak, a' jövő iskolai esztendőnek elkövetkezésével, ö Felsége mostan uralkodó Apostoli királyunk, tekintvén városunknak népes kiterjedését, és magát a' köz Jót, melyre az hasznos nevelésből jövőben magának is a' Fejedelemnek, és a' Hazának boldogulásával, minden boldog haszonvétel háramlik, minthogy az egész bánya-városokig messzére kiterjedt vidéken, sohol is Tudományoknak műhelye fel nem találtatik, vissza szállítását, és felnyitását kegyelmésen megengedni méltóztattat. Ezen újra helyre állott négy iskoláinknak Igazgatójának, ugyan Fels. Urunk által, Tisztelendő *Szuhányi Ferentz* úr kegyelmessen ki neveztetett, a' ki már az előtt, a' midőn az el töröltetett Jesuita szerzett fel állott, nagy szorgalmatossággal ugyan városunkban, a' szelidebb Tudományokat több esztendőig tanította; most legközelebb pedig, a' Kassai Kir. Akadémiában, egynéhány esztendőnek el folyása alatt, ismét tanítói hivatalt viselt, úgy hogy, sok érdemekkel tündökölvén ezen úr, az igazgatói hivatalt, a' hosszú idő alatt szerzett, régi és mostani tanításnak módjában való tapasztalása után, tellyes megelégedésére a' Felsőségnek fogja el viselhetni. — Az újra helyre állott iskoláinkban a' Tanítók lesznek, és már ki is nevezettek a' T. T. P. P. Franciskanusok szerzetéből, kik mindnyájan a' tanításban vándorlott atyák, a' kik akár melly fő iskolákban is a' tanítói hivatalt magokra vállalhatnák.

Nagy reménységünk vagyon, hogy mind azért, mivel népes városunk elegendő szállásokkal a' tanuló ifjúságnak el fogadására, ki pallérozott lakosainknál provideálva vagyon; mind pedig azért,

mivel az anya nyelvet, mellynek tökéletes meg tanulása törvényessen is parantsoltatik, gyökereiből tisztán meg tanulhatták magyar lakosainknál, a' friss levegő ég, óltóbb éiesnek módja, és ivó viz, mellyek a' muzsáknak kellemetes és szükséges édesgető requisitumi, ajánlyák városunkat az Ifjúságnak maga kebelébe való édesgetésére; el halgatván azt, melly nagy számmal nevezetes férfiak, kik a' hazának oszlopaivá válván, mai napon hasznos szolgálatoakat tesznek, mentenek légyen ki Gyöngyösi iskoláinkból. Nemzeti iskoláink is, mellyekben a' múlt iskolai esztendőben is 257 tanuló ifjak készítettek a' fellyebb való iskolákra, még jobb állapotba fognak helyhezttetni. — Gyöngyösön 28 ik Septemb. 1794-ik esztendőben.

Erdély Ország.

Az el múlt 1792 ik esztendőben tartatott Erdély országi közönséges Gyűlésnek avagy Diétának, repartitioja avagy fel osztása szerént, *Medgyes Sz. K. Város*, és az ahoz tartozó Szász Szék 2075 forintokat és 51 Kr. adott Felséges Urunknak korona ajándékban, a' jelenvaló hadakozásnak folytatására pedig, 16813 for. 36 kr. kész pénzt, és 14 remonta lovat, mellyeknek az árra 1008 forintokra ment; és így mind öszve 19897 forintokat, és 27 krajtzárokat.

Itten meg nem állapotodott a' fent nevezett *Medgyes* városa, hanem a' Fels. Austriai Hazhoz, és nevezetessen mostan uralkodó kegyelmes Fejedelmünkhöz való fedhetetlen hiveségének jobbagyi tiszta indulattyának, mélységes tiszteletének, tántorithatatlan szeretének, és változhatatlan kötelességének bővebb mértékben lejendő ki nyilatkoztatására, ujobban 1711 forintból, és 46 3/4 krajtzárból álló summát, ajánlott és küldött hadi segítségül. — Melly pénzt azon Sz. K. Városnak felsőbb és alsóbb rangú polgári Elöljárói, tisztvi-

selői mesterségeket gyakorló Társaságai, és magános lakosai gyűjtöttének öfzve, kiki tehetségének mértéke szerént. — Illendő dolog, hogy ezen városnak ditsiretes példáját több hiv közönségek is kövessék.

* * *

Weber Simon Péter Posoni igen érdemes Könyvnyomtató úr jelenteti általunk a' tudományokat kedvellő Nemes Magyar Publicumnak, hogy ezen munkára: *Vniuersa Historia Physica Regni Hungariae, secundum tria Regna Naturae digesta, Auctore JOH. BAPTISTA GROSSINGER*, való praenumeratió, avagy előre való fizetés, a' jövő Novemberben esendő *Pesti Leopóldi* vásárig fog tartani. — Ezen szép és hasznos munkának 4 részei, mellyekért az elő fizetés bé küldettetett, már készen vagynak; következésképen a' még hátra lévő e részre, ismét 4 forintal és 30 krajtzárral kell előre fizetni. — A' ki a' már el készült 4 elsőbb darabokra nem praenumeralt, de azokat még is meg kívánja szerezni, szükség leszen azokért 9 forintot le tenni. — *Scultéti* úrnak már ki hirdettetett melodiaturájára még új esztendőig bé véte-
tik a' 4 forintból álló praenumeratió.

D. D. S.

TÓLDALÉK.

*Fő Tiszt. Superint. Szathmáry Paxi Abrahám
Úr Sára nevezetű kedves hajadon Leányának, Rá-
sonyi Prédikátor, Tiszt. Ns Garas István Úrral lett
házassági egyben kelésének alkalmatosságára ira-
tott lakadalmi versek.*

CHRONOSTICHON

vagy a' mingyárt következő egy pár versben lévő
Római számból ki jövő elzendő szám melly is
folytt akkor, a' mikor ———

Nagy keDVVeL Sárát Garas Vr VIsz I a Maga
árrát

HIV szIV VéLe eLé fVss a' hegy aLja feLé
ennek ki szélessítése.

Szathmáry Sárát kerik, de találd ki az árát?

Tám tele kád aranyért, 's többet is adnak azért.
Tsak Garasért kérik, 's nézd mingyárt ennek
igerik

Hát úgy Sára mehet? 's tsak Garasára lehet?
Nagyra betsüld Sárát Júnó; fel tartsad az árát
Mert a' barna izemek nála valódi remek.

Testre is olyan test, a' mellyet Apellesi kéz fest,
A' mikor e' bölts kar festeni szépet akar

Tzirkalom a' mérték, mellyel képét neki mérték,
a) Czynthia párja ha töltt, estveli hajnal előtt
Rósa virit képen egy pár ortzája középén

b) Melly tsiga vér szint nyit, hogyha szemérme
pirit.

a) Czynthia vagy Diánna nevezetoken a' hóld ér-
tetődik, melly mikor megtelik szép kerekded.

b) Csiga vérrel készül a' piros bársony, mellyhez
hasonlit a' meg pirúlt szemérmes ortza.

Bir szép erköltsel, 's tud szemben szállani böltsel
 És lehet abba jegyes hogy nevelése kegyes.
 Hát Garasért elkel? mikoron tiz 's hat nyara el-
 tel c),

Unxia egy Garasért hát adod ötet? azért d).
 Ő rá tám Júnó tudom úgy még nem vala únó
 Hogy tsak eladja akár mint legyen értte az ár
 Vesta is óltarát tüzzel melegíteni Sárát e)

Most kötelezte le még, 's már tüze más fele ég.
 Hogy lehetel? Sára szép szüz! Te tsak egy Ga-
 ras ára

Óltsó vagy Te remek, óh Ti galambi szemek!
 Úgyde ha gyémántból áll a' Garas és briliántból
 Úgy Garas ára lehet szeltibe Sára, mehet
 Nem Garas ez, tallér, vagy arany, Papi furtsa
 Kavallér f)

Mind maga 's rangja nemes élete tiszta kegyes
 Diszeli sok virtus, e' mellett szép ősi föld jus
 Bakhusa kádra terem 's Cérese tellybe verem!
 Hát ne tsudáld Sára lehetett hogy ez illy Garas ára
 Jó Garas a' mi Garas, rosz bor az a' mi nyaras
 Sára Garast leltél szeretem hogy véle be teltél;
 Sárád mint Fogaras, több neked ügye Garas g)?

c) Épen tizenhat esztendő's a' menyasszony.

d) Unxia vagy Júnó házasság Isten-asszonya.

e) Vesta a' földnek szüzen maradt Isten asszonya,
 a' kinek óltárán szüntelen égő tüzre szüz leányok
 viseltenek gondot —

De — Szathmári Paxi Sára

Tsak vagy két öl fát vitt arra,

Már a' Rásonyi konyhára

Hordat fát; rá lútt Vestára.

Jól tette nints abba kára

Hogy egy Garas lett az ára

f) T. Garas István Úr Pataki Deák korában az
 Examenben lett jeles maga viseletiért nyerte ezt a'
 ditséretet: ez után arany legyen a' neve nem garas.

g) Fogaras oláh Püspök lakó helye.

Más aratásával kepe részt nyert 's hozza magával
 Néked ez a' kepe rész Sára sajátod egész h)
 Abrám szem fényét viszed el vénsége reményét
 E' pár tisztes öreg ezt hogy is engedi meg i)
 Van benned Lélek ne rabold Sárát Abimélek k),
 Mert tudom érte biz ez pár szeme héjja vizez.
 Semmi! rabold Sárát Garas Úr ha meg adtad az
 árát

Vidd haza útnak eredj ő vele mézbe feredj.
 Oh be szerentsés már ez az illy szép Tiszteletes
 Pár

Céres szükibe bár lett vala Rásonyi Pár l).
 A' magas ég bóltja valamig tüzeit ki nem óltja
 Rátok kedv nevelő vig napot adjon elő.
 Plutus! kintseddél oda menj 's ezt mond: nesze
 tedd el

Ezt a' kád aranyat, ízámba se véve hanyat m).
 Bakhus Céressel sorsal te is ő nekik essel n)
 Mig nem kerik haza őket az égi Haza
 Férjed előtt járó szép raró menj haza Sáró!
 Menjen az Ur veletek én oda nem mehetek.

* * *

*Múlt Augustusnak 27-ik napján iszonyú tűz
 vőlt Abaúj-Vármegyének mező városában Szepsi-
 ben; melly által sok jámbor lakosok ki-gázolhatat-
 lan kárvallásba ejtettek. Egy régi jó barátom, és
 első ifjúságomban kedves tanuló társom, szemmel*

h) Épen akkoriban esett a' Menyasszonyt haza
 vinni, a' mikor a' kepek vitték a' részt.

i) Értetnek a' Menyasszonymnak Szüléi

k) Tzélozás van az Abrahám Feleségére, a' kibek
 szépségéért bele szeretvén Abimélek Gerárnak Ki-
 rálya, elragadta azt.

l) Rásonyba vitték a' Menyasszonyt.

m) Plutus a' világ kintseinek sáfára

n) Céres és Bakhus a' bornak és búzának Istenei

készítette Arday Janka József
 Dorogmai Predikátor.

*láto tapasztalója lévén ezen szomorú történetnek,
pennát fogott, 's illy szomorú verseket irt hozzám
kedves hazájának siralmas állapotjáról.*

Mikor ezren felül hét százat irnának
'S Mégahoz kilentzven négyet számlálnának
Szüz Havának huszon hetedik napja vólt
Hogy Szepsi Város a tüzi hamvába hólt.
Már dél után három vagy négy óra tájba:
Tüz támadt, tűz, tsak ez hangzott minden szájba.
Vulkánus katlannyát meg mérgesítette
Szalamiával és faggyúval fütette.
De már Eolus is egyet értett vele
'S Mingyárt sebes szele szárnyaira kele.
Így ketten kegyetlen egy kézre dolgoztak
Meg sirathatatlan karokat okoztak.
Mért a' mint meg lobbant a' város egy vége
Meg nem szüntek mig nem más végéig ége.
Még pedig nem tsak az egy de mind a' két sor.
Mind ez, mind amaz lett gyászos korom és por.
Alig ha ott nem vólt a' Nagy Jupiter is.
Talám vele vóltak még a' Czikklopsok is.
Elő szedtek ezek minden ményköveket
Már darab időtül fogva készülteket
Lötték, hajigálták, szórták minden felé,
Herkules ha ott vólt, iszonykodott belé.
Egy szóval: oda van ez az egész város,
Oda minden Mester ember, minden áros.
A' kitsiny Városok közül ez egy vala,
De tsinos, mind Házak fedele, mind fala.
Tsinos vala népe mind öltözetire,
Mind a' Szép Nem maga viseleteire.
Vólt Némes Vármegyénk féltöbb szeme fénye;
Sok terhes dolgok közt vólt benne reménye.
De im' már oda van minden szépségével,
A' mi kedveltette oda mindenével.
Oda van nem tsak az Házak héjazatja:
Hanem leg erősebb 's tömtebb padolatja.
Még a' kö házak is nagy részint a' porig
Romlottak, sőt alább és bellyebb a' borig.
Mert még a' pintzék is be égtek többnyire,
'S Jutottak a' tűznek kegyetlen révire.

Majd minden Ház alatt rend szerént pintze vólt,
 'S Hogy már a' tűz elől mindent le hordtak vólt.
 De óh szörnyű romlás! még a' rejtek helyt is
 Ki kereste a' tűz, 's öfzve törte azt is.
 Ez pénzt sirajja, ama szalonnáját,
 Ez árpáját, amaz száz köből búzáját.
 Ez sok száz forintrúl álló contractussát,
 Vélvén, hogy el veszté ahoz minden jussát.
 Ez minden köntössét, és minden parnáját,
 Ama kereskedő lévén, portékáját.
 Ez a' füstbe fúadt férjét, feleségét.
 De ki érné ezek irásának végét?
 Nékem meg kell szünnöm, mert már itt a' bánat
 Fojtogat, velem is egy illy' tárgyat szánat.
 De jaj hogy szünnyek meg, mert most jut elzemben,
 Hogy még a' Templomok nintsenek versemben.
 Hat a' Templomok is mind oda lettek e'?
 Hát a' Szent helyek is sorjában égtek e'?
 Úgy vagyon két Templom két ékes tornyával,
 A' két ékes torony minden haragjával.
 A' két Paróchia, a' két nagy Oskola.
 Ezek ellen az ÚR mind romlást gondola.
 Kedves Hazafiak! mi tévők lefztek már?
 Avagy csak addig mig Tavasz nyilik és Nyár.
 Oda mindenetek, nints minn építeni.
 Köntöst kellyen e' vagy élelmet szerzeni!
 Kóldúlni mentek e'? ki ég a' szemetek.
 Még eddig soha se szemtelenkedtetek.
 Mit mondok? eddig is eleget jártatok
 Egy helyre: ez után is oda járjatok.
 Kóldúlni e'? 's vallyon kérditek e': hova?
 Tudjátok magatok: ott van a' JEHOVA.
 Ez az az ÚR, a' ki öl és elevenit,
 Ki senkit ki benne biz' meg nem szégyenit,
 Sebesit és gyógyit, ront és ismét épit,
 Szomorit és újit, tép, rútit, és szépit.
 A' kárvallottakra van különös gondja,
 Ki gyöz ennyi kóldúst, azt soha se mondja.
 Ennél kóldúljatok meg szán ő titeket,
 Bé köti még mostan vérző sebeiteket.
 Támaszt ő tinéktek hiv Patronusokat,
 Kik által enyhiti nyomorúságtokat.

A' Betsület Vadászokhoz.

Szép állapot — nagy kints — 's egyedül tsak ez
Rúgoja a' *Virtus* követésinek ,
És a' vad erköits' művelője :

A' betsület ha követ nyomodban.
Söt életednek szinte felének ezt
Íéld , ha számos jó akaród , jéles
Léttedre nézvén , jó nevednek
Inatot áldozatúl töményez.

Terjedt karokkal drága személyedet
Várjak 's fogadnak légedet édesen ,
Velik ; te benned gyamolyokra ,
'S nélküled : a' siráalomra , lelték.

Tsak hogy , barátom ! gondolatodba se
Tűnjék , hogy itten bár mi erőszakos
Utonn el érhedd tzelod' , — oh ne ! —
A' betsület keresetlen érték !

Nem nyúl ez — ijjal , vagy pedig ostoba
Más fegyver által sem éri - el ,

Inkább elébb áll 's a' szemedbe
Rúgja porát maga hitt nyomának !
Molly - ette , ösüdtől hagyatott nemes
Függő - petsétes pergamenád előtt

Nem görbed ő meg — meg repedj bár !
Söt felemelkedik és nevet - ki . —

Bársonyba és bíborba ha öltözöl ,
Vagy ízélesen tsügg a' Filakteriom
Melyjed körül 's felfújtt pofádat
Balzsamozod — szem ügyet se vét rád.

Otromba ládád légyen ezerler - is ,
És még ezerler tömve ezüst 's arany
Pénzekkel és bírj sok Telekkel ,
Még ezekért betsültre nem kapíz.

Tilzteinek ám így is — *de tsak a' kalap !!*
A' kényszerített és tsapodár üres

Szó - hang !! az új hóld forma görbültt
Nyak !! — de belől nevetődzik a' szív !

Hogy hát személyed , 's nem pedig érteked —
Önön magad , nem hajdani őseid —
Nem bársony és bíbor , hanem Te
Betsbe mehess az okos világnál ;

Légy ember! embert érdeme ként betsülj!
 Lám ő - is ember, bár alacsony szerű,
 Így virtusod lévén fedhetetlen —
 Érdemed' a' betsület nyomozza.
 Míg más vadálzván kergeti e' Vagyont
 'S tsak nem reped mérgében utánna; de
 Nints hazna — majd addig Te néked,
 Bár kerülöd, kap az üstöködbe.

C A R M E N

a d

*Reverendissimum Dominum Paullum Némethi
 Macoviensium Curionem Sacrum, dum Canonici Csa-
 nadiensis honore ornaretur. 1794. Mense Sept.*

Nititur ad Laudem virtus interrita Clivo.

Syl. L. 4.

Fama vehit: virtute gravem, meritisque decorum
 Alte per titulos emicuisse Virum.

Emicuisse Virum, quem Clara Macovia promptum
 Jusserat electo pascua ferre gregi.

Ornaris titulis, sancti pars una Senatus
 Temesii a Summo diceris esse Viro a).

Aestuo, concitos pietas exuscitat ignes:
 Sic gravis indomitis aestuat Aethna rogis.

Has sed amor flammam animo rotat: ardua vir-
 tus

Conspicuum tollit splendidiore gradu.
 Praesulis Eximii decora Hunnum nota per Orbem,
 Cui virtus sancto promicat usque sinu;
 Praesulis Insignis voluit suprema voluntas
 Temesiis alte connumerare Viris.

Haec pietas, haec sancta fides, haec mascula
 virtus

Sveverunt larga munera ferre manu.
 Tolle gradum, munusque latum, decora ista te-
 neto

Ad majora Virum dum vocet aequus honor.

a) *Excellentissimus Praesul Csanadiensium.*

Postquam praecelsis dabitur lucere Tyaris,
 Tunc Tibi honos totam porriget usque manum.
 Vive igitur, pulchro meritis qui plaudis honore,
 Dum rapido curret Parhasis Ursa polo.
 Praesulis Excelsi qui Te hoc donavit honore,
 Fulgeat astrifero Gloria rara polo.

N A E N I A

a d

Obitu Clarissimi, ac Truditissimi Viri Boniaminis Szönyi Vásárhelyensium V. D. Ministri, et Circuli ejusdem Curatoris Supremi. 1794. Mense Sept. Vásárhelyini.

Omniū Versatur urna. Horat. L. II. ode 3.

Plorate o Musae! vultus obducat Apollo, et
 Quadrijugo lentus sydera verrat equo.
 Szönyius eximiis praeclarus in artibus, eheu
 Concidit, Aonii gemma, decusque soli!
 Concidit, et Cytharam digitis dimisit eburnam!
 Cultaque doctiloquae subruta fila lyrae!
 Ora verecundo suffusa rubore quiescunt.
 Fulmine pressa necis pallida facta manus.
 Impia mors! quid eum prosternis acinace? cujus
 Per facta aeternus debuit ire dies.
 Jam vides, calcanda via est durissima lethi!
 Szönyius aeterna consepelitur humo.
 Jam requiesce catae pretiosa pupilla Minervae!
 Pars Tecum doctae Palladis una jacet.
 Siste Viator, et hanc dum lugubris aspicias urnam,
 Dic tecum: docti sic jacet umbra viri!

Inscriptio in saxum tumuli.

Siste Viator iter!

Szönyius insignis jacet hic, cor, Palladis igni.
 Saxum bis, ter obi, dic bona multa serobi.

Luxit.

Tidalcus Ladonius Poëta Arcas.